

Hantering av frivilliga vid ett oljespill

Vid ett större oljespill är den massmediala uppmärksamheten ofta stor och många människor kan komma att vilja hjälpa till som frivilliga. Trycket från allmänheten att få möjlighet att assistera bör inte underskattas och en viss organiserad möjlighet att få bidra i arbetet kan förväntas erbjudas. Under väl organiserade former kan stora mängder frivilliga "händer och fötter" komma till nytta, framför allt under saneringsfasen.

Det finns dock vissa faror med frivillig assistans. Utan tydlig ledning kan frivilliga åsamka mer skada än nytta. Exempelvis kan detta ske genom sekundärkontaminering, där andra områden än de som först drabbats blir nedsmutsade av olja. Likaså finns risk för spontan sanering som ej är synkroniserad, liksom användande av felaktiga saneringsmetoder, generering av avfall som ej tas om hand etc. Vidare finns även en risk att frivilliga utsätter sig själva för fara utan kunskap om olja/oljeprodukter och dess potentiellt negativa hälsoeffekter på människor. Fall från exempelvis Spanien (Prestige) har visat att frivilliga har haft kvarstående problem med framför allt hosta och andningssvårigheter sex år efter olyckan.

*Vid ett oljespill i Korea i December 2007 användes tiotusentals frivilliga. Detta ställer stora krav på saneringsorganisationen.
Foto: ITOPF*

Nedan listas ett antal punkter som bör beaktas om frivilliga deltar vid sanering efter ett oljespill.

- Alla frivilliga skall registreras. För att säkerställa att båda parter är överens om villkoren på vilka den frivillige deltar, kan enklare avtal/överenskommelse skrivas under.

- Frivilliga bör vara försäkrade mot olycksfall under arbetet. Detta kan exempelvis lösas genom kommunens avtals- eller ansvarsförsäkring.
- Tydlig information om till vem eller var allmänheten kan vända sig skall finnas och en telefonsluss eller liknande bör upprättas. Detta för att underlätta logistiken samt undvika oorganiserade frivilliga på stränderna.
- Frivilliga är underställda skadeplatsledningen och har samma rättigheter och skyldigheter som övriga som deltar i arbetet så länge avtalet varar.
- Frivilliga skall tillhandahållas skyddsutrustning samt få tydlig information om regler, säkerhet samt sin uppgift på plats innan saneringsarbetet börjar.
- Då sekundärkontaminering vid många tidigare fall varit ett problem, då frivilliga varit inblandade, skall regler och förhållningssätt för att undvika detta särskilt betonas.
- Inställelseplatsen bör vara lämplig för parkering samt kunna nås med allmänna kommunikationsmedel. Gemensam transport från inställelseplats till arbetsplats kan sedan organiseras. Hänsyn bör även tas till hur utbildning och information är tänkt att genomföras.
- Frivilliga ingår lämpligen i fungerande grupper av utbildad och erfaren saneringspersonal som kan leda arbetet.
- Organisera ej fler frivilliga än man kan ta om hand – resten får återkomma. Stora grupper utan ledning kan orsaka mer skada än nytta.
- Miljöorganisationer eller motsvarande som är självförsörjande och på egen hand organiserar frivilliga bör knytas till skadeplatsledningen och få utpekade områden för sanering tilldelat. Det skall säkerställas att vederbörande har tillräcklig kompetens för att själva utföra och leda saneringsarbetet alternativt att erfaren saneringspersonal kan assistera organisationen.

Checklista

Mer att läsa

Park, J., Holliday, M., Occupational-health aspects of marine oil spill response, *Pure Appl Chemistry*, vol 71, No 1, pp 113-133, 1999

Baars, A.J, Risk assessment for humans cleaning the oil spillage and cleaning the birds of the coast of Brittany (France) following the wreckage of the Maltese oil tanker "Erika" in December 1999, RIVM, Centre for Substances and Risk Assessment, 2000
http://www.ineris.fr/centredoc/erika_va.pdf